

MAGYAR REGIONÁLIS TUDOMÁNYI TÁRSASÁG
Vándorgyűlés
Veszprém, 2014. november 27-28.

Helyi szereplők és helyi erőforrások mobilizálása a területalapú vidékfejlesztési stratégiákban

Póla Péter

tudományos munkatárs, MTA KRTK RKI
főiskolai docens, EKF MKE
mail: pola@rkk.hu

A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése országos program című kiemelt projekt keretében zajlott.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

This research was supported by the European Union and the State of Hungary, co-financed by the European Social Fund in the framework of TÁMOP 4.2.4. A/2-11-1-2012-0001 'National Excellence Program'.

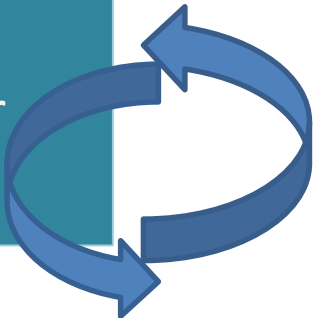
**A LEADER program:
a helyi erőforrások helyi szereplők által
történő beazonosítását és mobilizálását célzó
európai vidékfejlesztési eszköz/gyakorlat?**

A LEADER az európai vidékpolitikában

- Új lehetőség a kelet-közép európai vidéki társadalmak számára
- Helyi fejlesztés: Nyugati országokból induló gyakorlat
- Leader-módszer: Policy modell-váltás

A felülről vezérelt területfejlesztési politikát a helyi erőforrások feltárására és mobilizálására építő (endogén növekedésemélet) „bottom up” típusú fejlesztés váltja fel. Ebben a folyamatban egyre nagyobb hangsúly helyeződik az immateriális tőkeelemekre, köztük a gazdasági szereplők közötti kapcsolatokra, hálózatokra, a **társadalmi tőke** tényezőire.

A LEADER
helyi gazdaságfejlesztési program
vagy
„csak” egy közösségfejlesztési módszer
esetleg mindkettő?

→ A társadalmi tőke előfeltétele a sikeres vidékfejlesztésnek,
de a jó vidékfejlesztési gyakorlat fejleszti is a társadalmi tőkét (Kis, 2006).

1. KAPACITÁSÉPÍTÉS!

A LEADER az európai vidékpolitikában

- **EU szintű célok**
 - Alulról építkező fejlesztések támogatása
 - Helyi partnerség megerősítése
 - Helyi erőforrások feltárására és kihasználására épülő fejlesztési stratégiák megvalósítása
 - Új típusú helyi kormányzás módszerével a helyi demokrácia megerősítése
- **A módszerek, az alapelvek mindenütt ugyanazok, de a megvalósítás módja, részletei jelentősen különbözhetnek az egyes országokban**
- **Alkalmazás – tanulási folyamat**
 - Intézményi tanulás (nemzeti és helyi szintű intézmények)
 - Társadalmi tanulás (helyi szereplők)

Helyi erőforrások

- A vidékfejlesztés két útja: városi gazdaságba integrálódás, helyi erőforrásokra építő fejlesztés (*Buday-Sántha, 2011*)
- Mit tekintünk helyi erőforrásnak? Az erőforrás lista függ:
 - a gazdasági struktúrától (paradigmától)
 - a stratégiai céloktól (helyi érdek- és értékviták)
 - kreativitástól/aktivitástól
- Egy elmaradott (erőforrás hiányos) térségben az erőforrások újszerű listázásával megvalósítható-e sikeres fejlesztési stratégia?
- A gazdasági modell negatív hatásai (válsága) miatt (is) előtérbe kerül a lokális fejlesztés, ami a nem megfelelően valorizált helyi erőforrásokat újra felértékelheti.
- Erőforrás fejlesztés / erőforrás menedzsment / erőforrás gazdálkodás / erőforrás kivonás

Helyi erőforrások lehetséges csoportosításai

materiális
immateriális

erős lokális kötődés
gyenge lokális kötődés

kulturális
környezeti
társadalmi-gazdasági

nem fejleszthető
fejleszthető

egyféle hasznosítás
többféle hasznosítás

generikus
specifikus

régi
új
újszerűen használt
újra felfedezett
kreált

Helyi erőforrások (egy lehetséges) osztályozása

ERŐFORRÁSOK	Helyhez nem kötődik	Helyhez kötődik
Többféle hasznosítás	multiszektorális generikus erőforrás szőlő	lokális specifikus erőforrás Szőlőhegy (táj)
Egyféle hasznosítás	monoszektorális generikus erőforrás minőségi borszőlőfajta	„márkázott” Specifikus erőforrás Eredetvédett bor

Forrás: Peyrache-Gadeau; Pecqueur (2004)

Az erőforrás felhasználásának módzatai

(Hirzack et al, 2009)

Felismerik-e a helyi erőforrást?
Milyen formában mobilizálják?

**Az egyediség megtartása
(megerősítése)**

A generalitás megőrzése

Az általános egyedivé tétele

Az egyedi általánossá tétele

A LEADER és a helyi erőforrások

- Szereplők mobilizálása → stratégia kidolgozás
 - E területfejlesztési modell a szereplők hálózatára, együttműködésére épül (mit tanulhatok a másiktól, közösen vitatjuk meg a jövőt, a közösség boldogulása is szükséges az egyén boldogulásához)
 - Helyi szereplők és helyi kulcsszereplők
 - Helyi szereplők hálózatai
 - A kölcsönös ismertségek
 - Identitás – motiváció – aktivitás
 - Helyi szinergiák
- Társadalmi tőke: szereplők és szektorok közötti kooperáció- és szinergia (pozitív externália) építés képessége

A LEADER és a helyi erőforrások

- **LEADER térség**: a helyi erőforrások helyi szereplők általi valorizálására épülő stratégia és projektek tere
 - EC 2011/08: A Leader térségek földrajzi történeti és/vagy kulturális értelemben homogén tájegységek
 - EC 2011/14: helyi szereplők által azonosított erőforrások, területi diagnózis és stratégia
- **LEADER program**: Erőforrásokat konstruálni és mobilizálni képes együttműködő, aktív helyi szereplők hálózata

Helyi vidékfejlesztési stratégiák Magyarországon

- **Szigorú keret a stratégia kidolgozásához**
 - Strukturált és központ által kontrollált tervezés
 - Jó gyakorlatok – követő stratégia
 - A HACCS-ok adatainak összehasonlíthatósága
 - HPME logika –prioritások/intézkedések/javaslatok előírt struktúrában
 - **Standardizált erőforrás azonosítás, erőforrás listázás keretszoftverrel**

A LEADER-program problémái Magyarországon

- Túlzott bürokrácia
- Méret – homogenitás - együttműködés
- Csúszás a finanszírozásban
- Politikai befolyás
- Központi irányítás túlzott szerepvállalása,
- Működési forráshiánya
- Helyi társadalmi tőke nagyon mérsékelt növekedése
- Innovativitás gyenge
- Helyi szereplők kiábrándulása – főként a vállalkozói és a civil szféra (következmény)

A LEADER-program problémái Magyarországon

Finanszírozás

- A HACS-ok jelentős része finanszírozási problémákkal küzd és fog küzdeni.
- A működési források jelentős részét a kérelemkezelés, az adminisztráció kötötte le, így alig maradt szabad kapacitás más fontos fejlesztési feladatok ellátására:
 - fejlesztések generálására
 - partnerség építésre
 - tervezésre, monitoringra

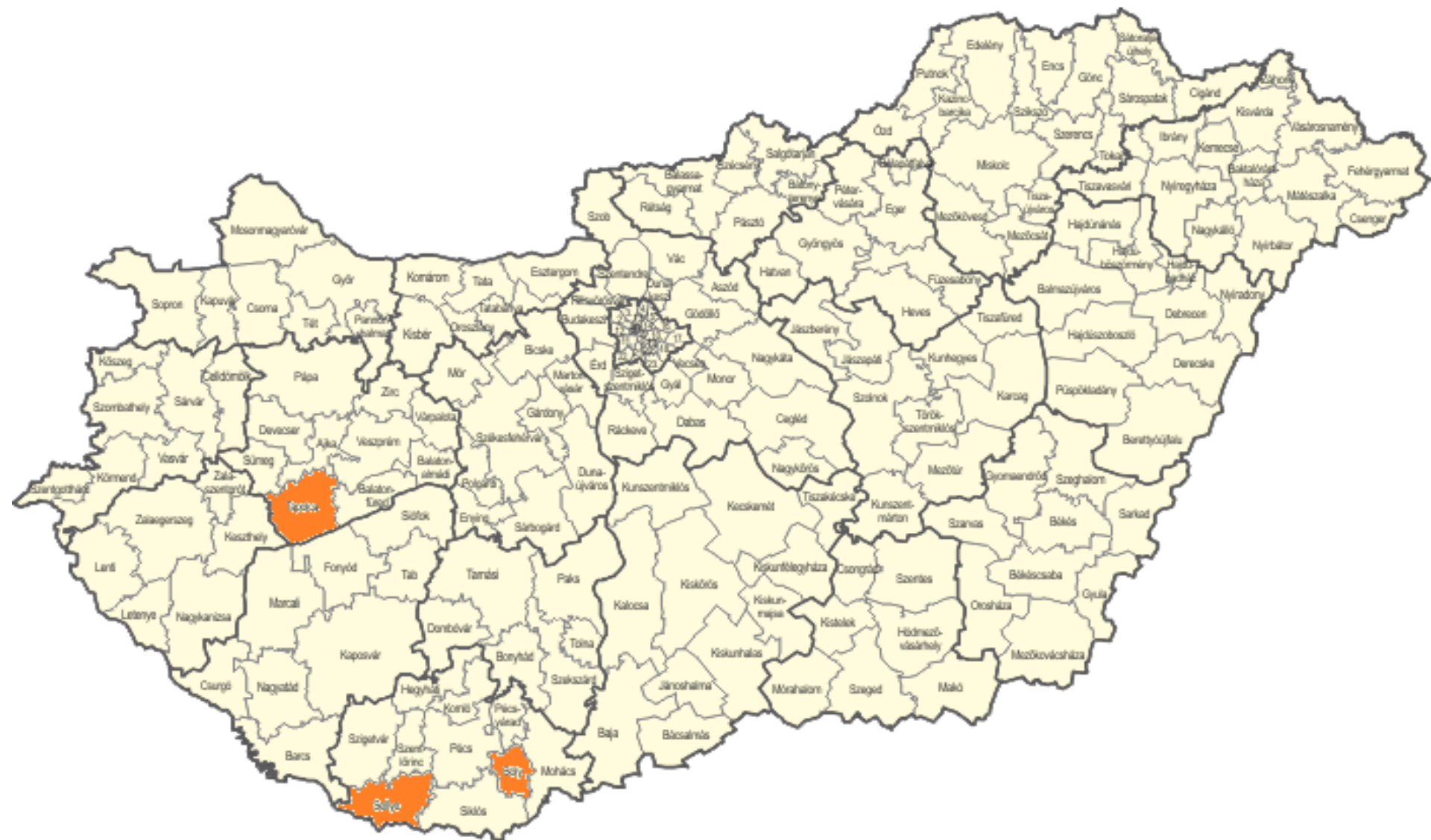
A HACS-ok legfontosabb feladataiknak az alábbiakat tekintik (Kis – Köteles, 2010):

1. Támogatási források nyújtása, odaítélése
2. Helyi gazdaság élénkítése, információáramoltatáson keresztül
3. Térségi kapcsolatok erősítése, partnerség építés

Akciócsoportok feladata: több mint forráselosztás!

Kapacitásfejlesztés, partnerség építés, képességfejlesztés, aktivizálás

A kutatási térségek

BÓLY ÉS TÉRSÉGE

ORMÁNSÁG

KÁLI-MEDENCE

A kutatások néhány tapasztalata

- Bólyi járás (Zengő-Duna HACS)
 - erős társadalmi tőke a német nemzetiség körében
 - Karizmatikus térségi vezető jelenléte
 - Aktivizálódó vállalkozói réteg
 - A kisüzemek keresik a réseket
 - Innovativitás és együttműködés megjelenik
 - Egyenlőségre törekvés ellenére jelentős különbségek a forráselosztásnál.
 - Projektek szintjén: az időszak végére beérnek az együttműködés alapú helyi erőforrásra alapozó projektek. Egyébként a klasszikus: játszótér, temető....
- Káli medence (Zalai Domboktól a Vulkánok Völgyéig HACS)
 - Két párhuzamos hálózat
 - A bebírók csatákat már nyertek, háborút még nem
 - A fejlesztések jelentős része nem kötődik a HACS-hoz
 - Káli-koncepció :alig ismert, HVS: kevés kötődés
 - A HACS túl nagy, nem homogén
 - Projektek szintjén: Kevés a III és IV tengelyből finanszírozott projekt
 - Nagyon kevés a területi alapú, együttműködésben megvalósuló fejlesztés
- Ormánság (Dél-Baranyai Határmenti Települések HACS)
 - Erős megosztottság (nagyüzem-kisüzem vita)
 - Társadalmi-gazdasági-ökológiai konfliktusok
 - Megosztó vélemény a stratégiákról (HVS inkább jó, Ős-Dráva inkább rossz)
 - Kevés aktív és kreatív szereplő
 - Nagy HACS több mikrotérség
 - Projektek: temető, templom, főtér... vállalkozói inaktivitás (pl. helyi termékfeldolgozás)

Zengő-Duna HACS

Prioritások – erőforrás típusok

PRIORITÁS	mobilizált erőforrás típus a stratégiában	Forrás (%)
falumegújítás, életminőség javítás	Kulturális - környezeti	14
turizmusfejlesztés	Kulturális – társadalmi-gazdasági	29
gazdaságfejlesztés (innovativitás)	Társadalmi-gazdasági	19
Identitás/szolidaritás	kulturális	7
szolgáltatásfejlesztés	Társadalmi-gazdasági	24
térségmarketing	Társadalmi-gazdasági	7

DBHTE HACS

Prioritások – erőforrás típusok

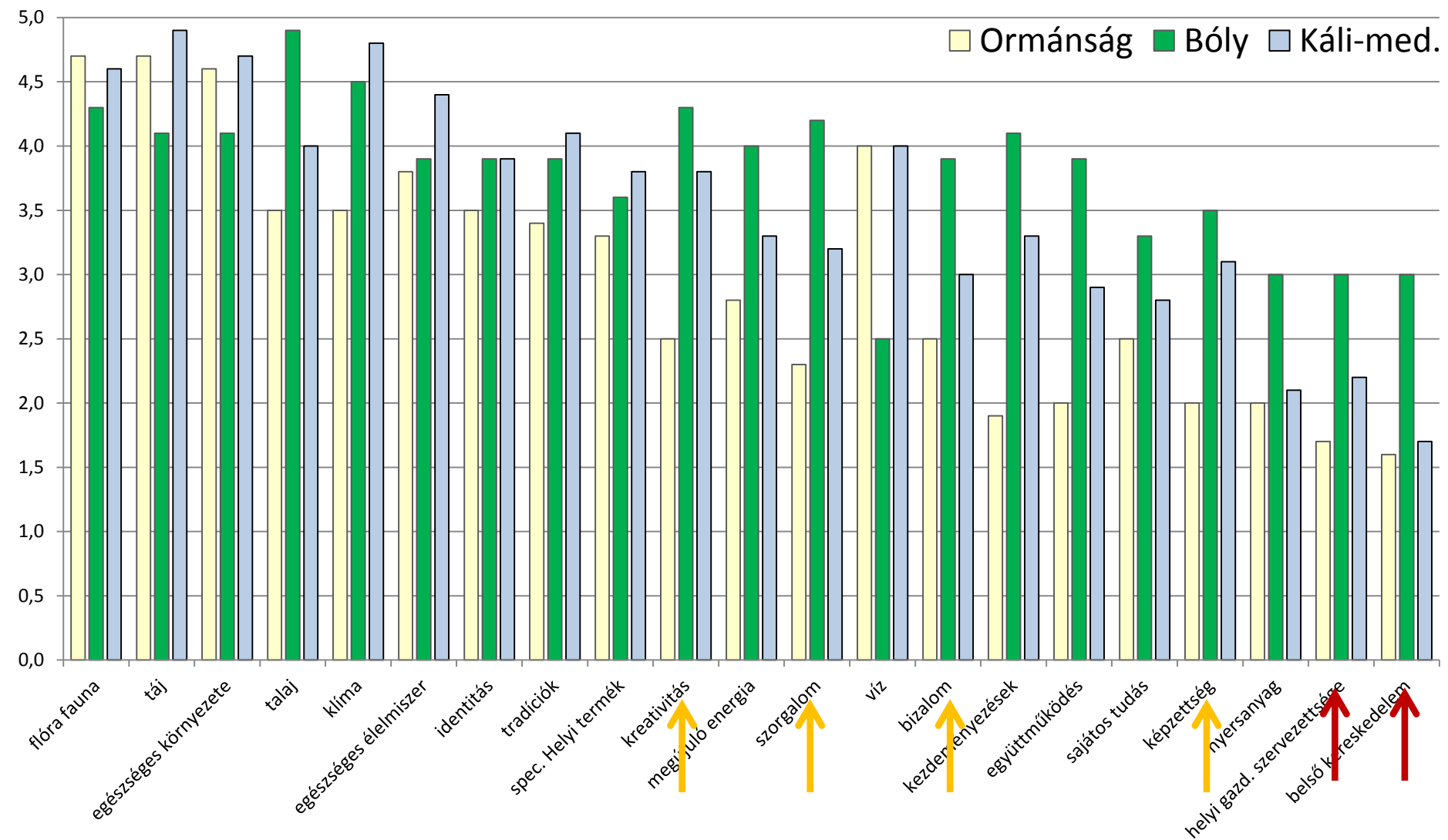
PRIORITÁS	mobilizált erőforrás típus a stratégiában	Forrás (%)
Népességmegtartás munkahelyteremtés	Társadalmi-gazdasági - környezeti	55
Kulturális/építészeti/természeti turizmus	Kulturális – társadalmi-gazdasági	31
Helyi termék szolidáris gazdaság	Társadalmi-gazdasági	7
Fenntartható tájhasználat erőforrás helyreállítás	Társadalmi-gazdasági - környezeti	5
Kultúra, tradíció	kulturális	2

ZDDV HACS

Prioritások – erőforrás típusok

PRIORITÁS	mobilizált erőforrás típus a stratégiában	Forrás (%)
Táji és épített környezet védelme, rehabilitációja	Kulturális - környezeti	31
Helyi közösségek összekovácsolása, HEF, térségi marketing	Kulturális – társadalmi-gazdasági	25
Vidéki életmód	Társadalmi-gazdasági - környezeti	22
Helyi termék jövedelemszerző képesség	Társadalmi-gazdasági	21

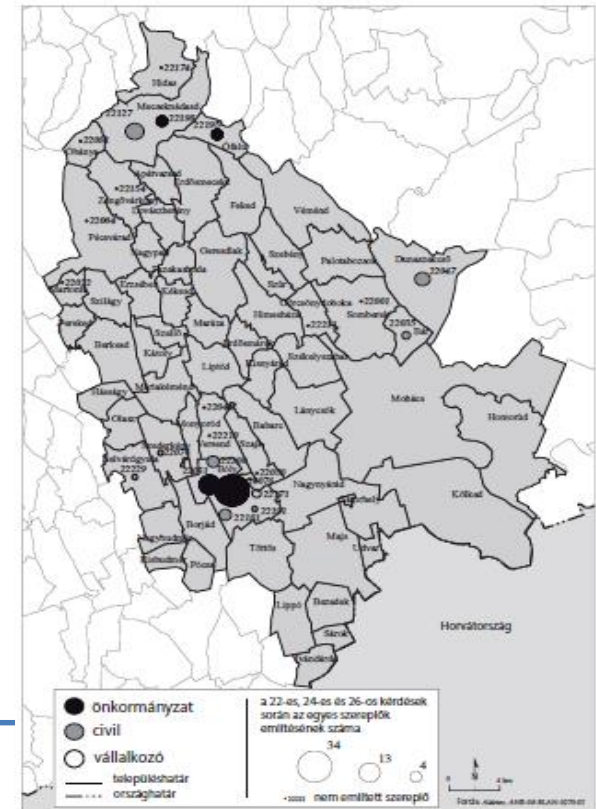
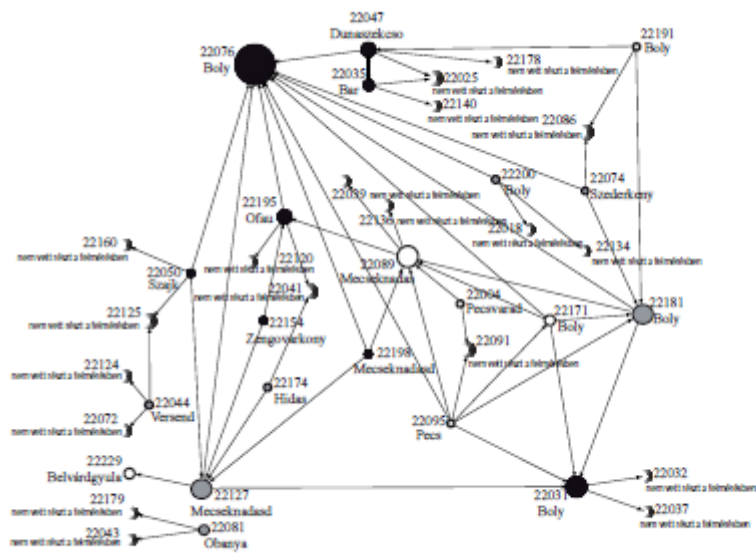
Helyi erőforrások fontosságának megítélése

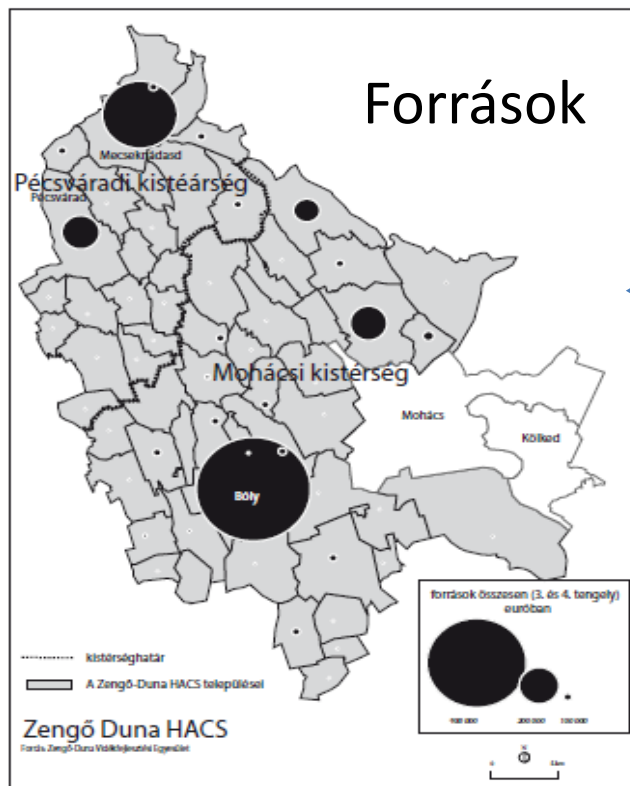
LEADER program:

A helyi szereplőket aktivizáló és a helyi erőforrásokat mobilizáló program?

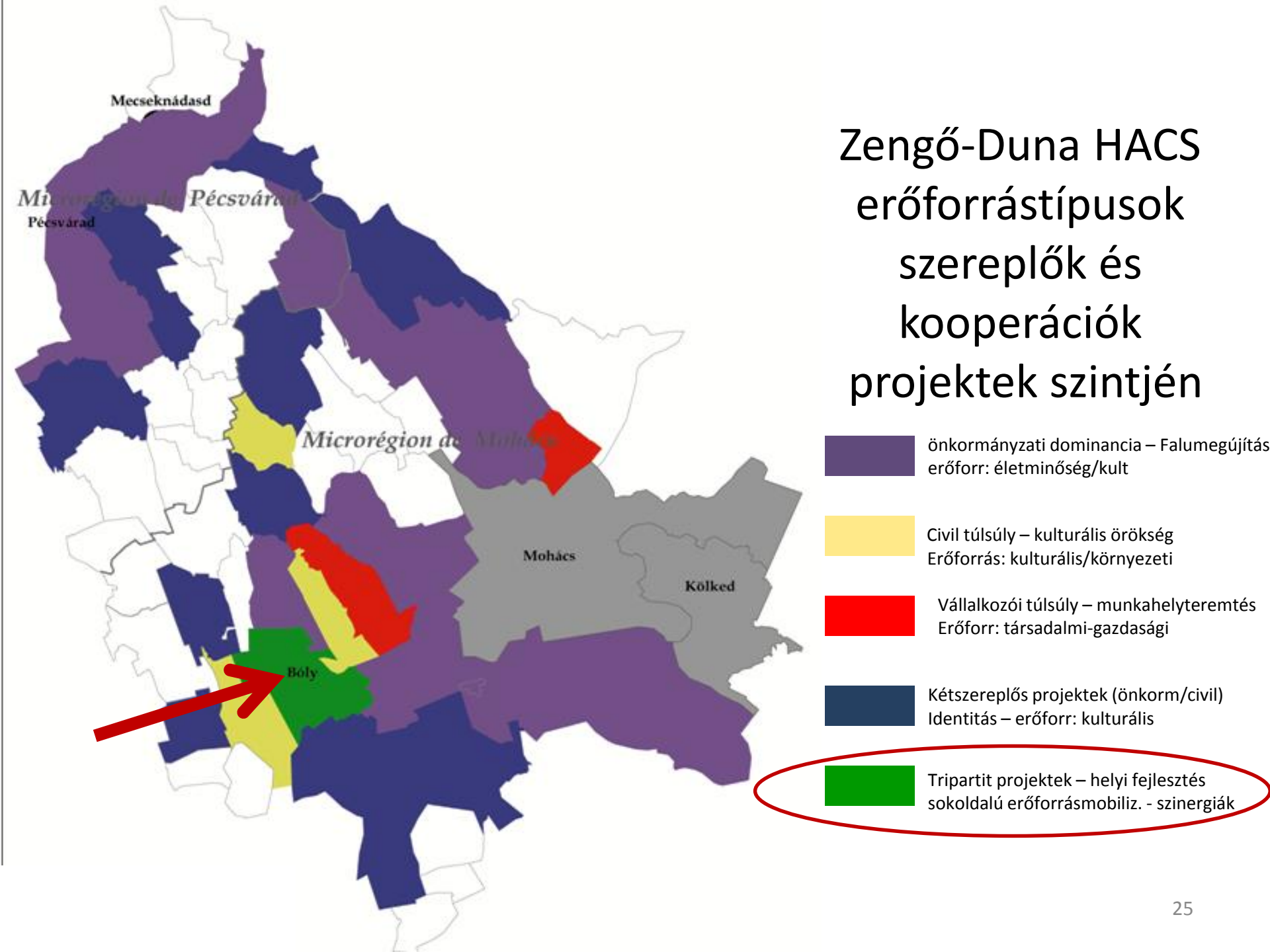
Szereplők hálózata

Források

Zengő-Duna HACS erőforrástípusok szereplők és kooperációk projektek szintjén

Köszönöm a figyelmet!

PÓLA PÉTER

pola@rkk.hu

A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése országos program című kiemelt projekt keretében zajlott.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

This research was supported by the European Union and the State of Hungary, co-financed by the European Social Fund in the framework of TÁMOP 4.2.4. A/2-11-1-2012-0001 'National Excellence Program'.